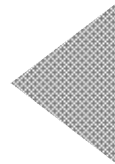

بررسی رابطه بین مولفه های هدایت تحصیلی با نگرش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه دهم شهرستان فلاورجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

فاطمه ایزدی گارماسه^۱

لطفعلی عابدی^۲

(تاریخ دریافت ۱۴۰۲/۳/۳۱ - تاریخ تصویب ۱۴۰۲/۱۱/۷)

نوع مقاله: علمی پژوهشی

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی رابطه بین مولفه های هدایت تحصیلی با نگرش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه دهم شهرستان فلاورجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. روش مورد استفاده در تحقیق، علی - مقایسه ای بود. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دانش آموزان پسر متوسطه دوم شهرستان فلاورجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به تعداد ۲۸۸۵ نفر بود که ۱۲۰ نفر از روش نمونه گیری خوشه ای از نوع تصادفی به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری مورد استفاده برای سنجش هدایت تحصیلی، امتیاز مکسبیه در نمونه برگ شماره ۶ هدایت تحصیلی دانش آموزان، برای سنجش پیشرفت تحصیلی، معدل پایان سال تحصیلی دانش آموزان در رشته ی انتخابی در پایه ی دهم که در پرونده آن ها ثبت بود و برای اندازه گیری نگرش تحصیلی، پرسشنامه نگرش تحصیلی (اکبری ۱۳۸۳؛ به نقل از پاشا شریفی و همکاران، ۱۳۸۷)

۱ - کارشناسی ارشد، گروه علوم تربیتی، موسسه ی صفاهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)

fateme.izadi1371@gmail.com

۲ - هیات علمی بازنشسته دانشگاه امام حسین (ع)

جهت بررسی دیدگاه های دانش آموزان بوده است. نتایج به دست آمده نشان داد که : (۱) بین هدایت تحصیلی و مولفه های آن (عملکرد، توانایی، رغبت، نمره معلم، نمره اولیا و نمره خود) با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارتباط معناداری برقرار است. (۲) بین هدایت تحصیلی دانش آموزان و مولفه های آن (توانایی، رغبت، نمره مشاور، نمره اولیا و نمره خود) با نگرش آنان به رشته تحصیلی خویش رابطه ی معناداری وجود دارد. (۳) ارتباط معنادار مثبتی بین پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و نگرش آنان به رشته تحصیلی خویش وجود دارد. (۴) نتایج رگرسیون نشان داد که تقریباً ۲۶ درصد از واریانس متغیرهای وابسته (پیشرفت تحصیلی و نگرش نسبت به رشته تحصیلی) توسط متغیر مستقل (هدایت تحصیلی و مولفه های آن) تبیین می شود.

کلیدواژه: هدایت تحصیلی، نگرش تحصیلی، پیشرفت تحصیلی، دانش آموزان

(۱) - مقدمه

وزارت آموزش و پرورش برنامه ی هدایت تحصیلی را برای تحقق دو هدف، هماهنگ ساختن برنامه های آموزشی با ویژگی های فردی دانش آموزان و تامین نیازهای جامعه، طراحی و اجرا کرده است (منیری و همکاران، ۱۴۰۱). ماده شصت و نه از آیین نامه آموزشی، هدایت تحصیلی را این گونه تعریف کرده است: غرض از راهنمایی و هدایت تحصیلی در دوره متوسطه، هدایت دانش آموزان به سمت مناسب ترین شاخه یا رشته تحصیلی بر اساس استعداد و علاقه آنان و به تناسب امکانات و نیازهای کشور است (برابری و آروین، ۲۰۲۱). راهنمایی و مشاوره بی تردید در رشد و تعالی زندگی فردی و اجتماعی انسان و دگرگون کردن آدمی و تحول حیاتی او جایگاهی خاص و بی نظیری دارد و می تواند نیروی محرکه ی سراسر زندگی انسان باشد (زیگلر و اوپدناکر، ۲۰۱۸). اما با وجود گذشت نیم قرن باز هم مشکلات و موانعی در اجرای برنامه های هدایت تحصیلی در ایران وجود دارد و بی تردید کارایی و ثمربخشی بیشتر، بهبود کیفیت کار، موفقیت و رضایت فرد در صورتی میسر می شود که توانایی ها و استعدادهای فرد با مشاغل مورد نیاز جامعه متناسب شود (لری، ۱۳۷۹). برای یک فرد کسب تحصیلات در یک رشته مهارت ها، علایق و توانایی هایی را به همراه دارد که منجر به یک زندگی رضایت بخش، موفق و شاد می شود (نظری نیا و همکاران، ۱۴۰۱). از آنجایی که

افراد علائق و توانایی های متفاوتی دارند پس هر شخص در حوزه های مختلفی می تواند موفق شود (استرنج^۱، ۲۰۱۷). بنابراین برای دانش آموزان امکان کشف توانایی و علائق خود و هدایت شدن در مسیر شغلی و آموزش صحیح بیشترین اهمیت را دارد (آندروس^۲، ۲۰۱۹). در جوامع کنونی برنامه راهنمایی یکی از جنبه های اساسی آموزش و پرورش به شمار می آید (پلانت، ۲۰۱۵). (صافی ۱۳۹۳) با تاجریا^۳ (۱۹۶۳) راهنمایی و هدایت تحصیلی را به عنوان آغاز همه هدایت ها توصیف می کند (رضوی زاده و ورشوی، ۱۴۰۱). به عقیده قاضی (۱۳۷۸) راهنمایی تحصیلی نباید به سال های معینی در حیات مدرسه ی فرد محدود شود بلکه لازم است راهنمایی برای تمام افراد و در تمام سطوح آموزش و پرورش یعنی از کودکان تا پایان دانشگاه فراهم شود، بنابراین راهنمایی پویایی است مداوم، که باید از کودکان آغاز و تا دانشگاه ادامه یابد و لازم است دارای طرح کلی و واحدی باشد با برنامه مدرسه پیوستگی داشته و از آن پیروی کند (نیکزاد و همکاران، ۱۳۹۸).

خدمات یاری رسانی به دانش آموزان از جمله اقدامات مهم در آموزش و پرورش است (بورگان^۴، ۲۰۲۲). انتخاب رشته ی متناسب با حرفه ی مورد نظر، نمونه ای بارز از خدمت رسانی آموزش و پرورش محسوب می شود و فراهم کردن بستری مطلوب برای شناسایی نقاط قوت و ضعف افراد اقدامی لازم در این زمینه است (رویس^۵، ۲۰۰۷: ۸۰). اما اینکه با تولد رشته های جدید در جامعه نوجوانان و سرمایه های اصلی کشور و علوم مختلف و گسترش تکنولوژی مواجه هستیم باعث شده تا افراد در امر انتخاب رشته ی تحصیلی متناسب با حرفه ی مورد انتظارشان با مشکل مواجه شوند (خدابخش، ۱۳۹۷). در این راستا شناسایی نیازها و امکانات محیط جهت اخذ تصمیمات اصولی و منطقی، بسیار ضروری به نظر می رسد. بدیهی است دوران بحرانی بلوغ و نوجوانی این مشکلات را دو چندان خواهد کرد (موسوی و همکاران، ۱۳۹۹). کیامنش (۱۳۸۲) بیان کرده است که در بررسی های انجام شده توسط آموزش و پرورش حدود ۶۰ درصد دانش آموزان دختر و ۵۰ درصد دانش آموزان پسر، مشاور را به عنوان منجی جهت

1- Strang
2- Andros
3- Tacharia
4- Borgna
5- Royce

هدایت تحصیلی پذیرفته‌اند و از کمک او در زمینه‌ی انتخاب رشته‌ی تحصیلی بهره می‌جویند (نظری نیا و همکاران، ۱۴۰۱). لذا باید مشکلات و مسائلی که هدایت تحصیلی در عمل با آن مواجه است بررسی گردد. هرچند علل گوناگونی از جمله عدم مشارکت کارکنان مدرسه، نبودن ابزار و وسایل سنجش دقیق، کمبود کادر آموزشی متخصص در رشته مشاوره و ... باعث شده تا این فرآیند نتواند به اهداف از پیش تعیین شده خود نائل شود (شفیع آبادی، ۱۳۸۷: ۳۳).

استرانگ^۱ (۱۹۶۴) هدایت تحصیلی را به عنوان کمک به دانش آموزان می‌داند که باید یک برنامه آموزشی مناسب را طرح ریزی نموده و با آن پیشرفت کنند (آبوگو و همکاران، ۲۰۱۷). این برنامه شامل تصمیمات درباره‌ی رشته انتخاب دوره و تحصیلات پیشرفته، یادگیری مهارت‌ها و سازگاری در مدرسه که در سطوح مختلفی در برنامه دبیرستان باشد (نوبیدی، ۱۳۹۷). منظور از راهنمایی تحصیلی، کمک کردن به دانش آموزان در انتخاب دروس یا رشته‌های تحصیلی آگاهی از مقررات امتحانی برطرف کردن مشکلات درسی و خلاصه هر مسئله و مشکلی است که برای دانش آموزان امکان بروز در کلاس درس یا مدرسه را دارد (بارون^۲، ۲۰۱۶). اما هدف از راهنمایی و هدایت تحصیلی در دوره متوسطه هدایت دانش آموزان به مناسب‌ترین شاخه یا رشته تحصیلی بر اساس استعداد و علاقه آنان و به تناسب امکانات و نیازهای کشور است (احمدی، ۱۳۹۴). علاوه بر این راهنمایی و هدایت تحصیلی، برای دانش آموزانی که به خاطر عملکرد تحصیلی ضعیف قصد ترک تحصیل دارند، بسیار مهم و سرنوشت ساز است. برای مثال در آمریکا تخمین زده می‌شود که هر روز ۷۲۰۰ دانش آموز ترک تحصیل می‌کنند (هر سال ۱/۳ میلیون نفر). همچنین انتظار می‌رود تا سال ۲۰۲۰، ۶۵ درصد مشاغل به مدرک تحصیلی (دیپلم) نیاز داشته باشند (محمدی و همکاران، ۱۴۰۱). وقتی که شمار دانش آموزانی که از دبیرستان ترک تحصیل می‌کنند بررسی می‌شود، یعنی ۱/۳ میلیون نفر در بازار کار به خاطر نداشتن مدرک تحصیلی دبیرستان، قادر به یافتن شغل با توجه به آنچه ذکر شد بررسی روش صحیح هدایت تحصیلی و میزان کارآیی آن در نتیجه‌گیری نهایی و کمک به دانش آموزان برای انتخاب رشته‌ی مناسب و متوازن امری ضروری است. (آندروس و همکاران، ۲۰۱۹).

1- strong

2- Braun

هدایت نامتعادل دانش آموزان به سوی رشته های تحصیلی، موجب سردرگمی، بی هدفی، اتلاف وقت می شود حتی می تواند موجبات هدر رفتن منابع کشور و فرصت های شغلی بیشتر را فراهم آورد. در مقابل اگر هدایت تحصیلی با شناخت توانایی ها و رغبت های افراد و نیازها و امکانات جامعه در توازن باشد، حرکت نظام آموزشی در جهت هدف های پیش بینی شده به صورت منظم و شایسته انجام خواهد گرفت (بارون^۱، ۲۰۲۱). به همین منظور این تحقیق ارتباط معیارهایی که برای شناخت توانایی ها، استعدادها و رغبت های دانش آموزان در سیر هدایت تحصیلی آنان مورد استفاده قرار می گیرد را با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بررسی می نماید (زرافشان، ۱۳۹۵). و میزان همبستگی هر یک از ملاک های نظر دانش آموزان، نظر دبیر، نظر مشاور، نظر اولیا، آزمون های مشاوره ای و پیشرفت تحصیلی را مشخص می کند تا ملاک هایی که ضریب همبستگی معنادار با پیشرفت تحصیلی شان دارد مورد بررسی قرار گیرد، بدیهی است که عامل های بسیاری در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان موثر می باشد. (غلامی، ۱۳۹۸).

(۲) - پیشینه پژوهش

فرشاد (۱۳۹۹) در رساله خود با عنوان بررسی تأثیر برنامه راهنمایی و مشاوره در انتخاب رشته های تحصیلی به ویژه رشته های فنی مشخص نموده که بدون وجود برنامه راهنمایی و مشاوره در مدارس راهنمایی نمی توان اطلاعات تحصیلی دقیقی به دانش آموزان داد، عسگری و عابدی (۱۳۹۷) در تحقیق خود با عنوان عوامل موثر بر هدایت تحصیلی در دانش آموزان دوره متوسطه دوم " به این نتیجه رسیدند که یکی از عوامل موثر بر هدایت تحصیلی دانش آموزان، عوامل اجتماعی می باشد که تحت عنوان عوامل تسهیل گر و عوامل بازدارنده نام گذاری می شوند، سلمانی و صایمی (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان " بررسی عوامل موثر بر هدایت تحصیلی و انتخاب رشته تحصیلی نتیجه گرفتند که راهنمایان و مشاوران، اولیا دانش آموز، علایق و انگیزه های دانش آموزان همسالان و دوستان و وسایل ارتباط جمعی از عوامل موثر بر هدایت تحصیلی و انتخاب رشته دانش آموزان پایه نهم می باشند، پاشاشریفی، گنجی، صابری و غلامی (۱۳۹۶)

در تحقیق خود با عنوان پیش بینی پیشرفت تحصیلی، نگرش به تحصیل، انگیزش پیشرفت و نگرش فناورانه دانش آموزان در کلاس های دارای "فناوری به این نتایج دست یافتند که میانگین نگرش به فناوری پیشرفت تحصیلی انگیزش پیشرفت و نگرش به تحصیل در کلاس های دارای فناوری بالاتر از کلاس های با وضعیت آموزشی بدون فناوری است، مطالعه مالهرن (۲۰۲۰) در خصوص نقش مشاوران مدرسه نشان داد که، ارائه اطلاعات و کمک مستقیم مشاوران به دانش آموزان در خصوص تحصیل و شغل، بر ایجاد فرصت ها و پیشرفت تحصیلی شغلی دانش آموزان مؤثر است، کودرینسکیا^۱ و همکاران (۲۰۲۰) با بررسی سطح هدفمندی و کیفیت فعالیت های راهنمایی تحصیلی و شغلی در مدارس روسیه و با نظرسنجی اجتماعی از ۱۲۰ نفر دانش آموز کلاس های هشتم تا یازدهم به این نتیجه رسیدند که بازدهی مشارکتی، کلاس های بازی محور، فعالیت های تمرینی و استفاده از فناوری های جدید در آگاهی تحصیلی / شغلی دانش آموزان مؤثر است، مارتینز^۲ (۲۰۱۹) در مطالعه ای خود به بررسی رابطه ی معنادار هدایت تحصیلی نادرست و افت تحصیلی دانش آموزان پرداخت، نتایج نشان داد که عدم ارتباط مؤثر مشاور با دانش آموزان و عدم ارزیابی دقیق و صحیح از استعداد های دانش آموزان در فرآیند هدایت تحصیلی تاثیر گذار می باشد تحقیقات انجام شده به بررسی هدایت تحصیلی و نقش آن در پیشرفت تحصیلی پرداخته بودند لیکن تاکید این تحقیق بر بررسی تاثیر مولفه های هدایت تحصیلی در انتخاب رشته، نگرش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در آن رشته و به طور جزئی تر بررسی صحت آزمون های رغبت و توانایی می باشد، به این دلیل که این عامل ها مبنای هدایت تحصیلی دانش آموزان آموزش متوسطه بود که سوال اصلی در این تحقیق این است که آیا بین مولفه های هدایت تحصیلی با نگرش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه دهم شهرستان فلاورجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ رابطه وجود دارد؟

فرضیات این تحقیق عبارتند از:

فرضیه اصلی تحقیق: بین مولفه های هدایت تحصیلی با نگرش و پیشرفت تحصیلی دانش

1- Mulhern
2- Kudrinskaya
3- Martinez

آموزان پایه دهم شهرستان فلاورجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ رابطه وجود دارد.

فرضیات فرعی:

- ✓ بین هدایت تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه دهم شهرستان فلاورجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ رابطه وجود دارد.
- ✓ بین مولفه های هدایت تحصیلی (عملکرد، توانایی، رغبت، نمره مشاور، معلم، اولیا و خود) و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه دهم شهرستان فلاورجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ رابطه وجود دارد.
- ✓ بین هدایت تحصیلی و نگرش دانش آموزان پایه دهم شهرستان فلاورجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ نسبت به رشته تحصیلی انتخابی رابطه وجود دارد.
- ✓ بین مولفه های هدایت تحصیلی (عملکرد، توانایی، رغبت، نمره مشاور، معلم، اولیا و خود) و نگرش دانش آموزان پایه دهم شهرستان فلاورجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ نسبت به رشته تحصیلی انتخابی رابطه وجود دارد.
- ✓ بین نگرش دانش آموزان پایه دهم شهرستان فلاورجان نسبت به رشته تحصیلی انتخابی و پیشرفت تحصیلی آن ها در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ رابطه وجود دارد.
- ✓ بین ابعاد نگرش دانش آموزان پایه دهم شهرستان فلاورجان نسبت به رشته تحصیلی انتخابی (نگرش نسبت به تکالیف، نگرش نسبت به معلم و نگرش نسبت به مدرسه) و پیشرفت تحصیلی در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ آنان رابطه وجود دارد.

(۳)- روش شناسی

تحقیق حاضر از لحاظ روش، پس رویدادی^۱ می باشد. در این نوع از مطالعات تحقیقگر امکان دستکاری و دخل و تصرف در متغیرها را ندارد، به سخن دیگر تغییرات متغیر مستقل در اختیار تحقیقگر نبوده بلکه از پیش و تحت تأثیر عواملی که خارج از کنترل محقق می باشند تغییر نموده

است، از سوی دیگر با توجه به ماهیت فرضیه‌های تحقیق می‌توان از طرح علی - مقایسه‌ای سخن به میان آورد که ماهیت پس رویدادی دارد. جامعه آماری در این تحقیق شامل تمامی دانش آموزان متوسطه دوم شهرستان فلاورجان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ می‌باشد که تعداد کل آن‌ها ۲۸۸۵ نفر بوده است. روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای بوده است بدین منظور از بین ۳۸ مدرسه‌ی شهرستان ۴ مدرسه‌ی متوسطه‌ی اول به طور تصادفی انتخاب و مورد بررسی قرار گرفت و از هر مدرسه به صورت تصادفی مطابق لیست کلاسی ۳۰ نفر را به عنوان نمونه انتخاب شد که جمعا ۱۲۰ نفر به عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفته است در این راستا ابتدا پرسشنامه‌ی نگرش تحصیلی (اکبری ۱۳۸۳؛ به نقل از پاشا شریفی و همکاران، ۱۳۸۷) در اختیار دانش آموزانی که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ در پایه‌ی دهم مشغول به تحصیل بودند قرار گرفت. بعد از انجام این کار معدل کل دانش آموزانی که به پرسشنامه پاسخ داده بودند، در رشته‌ی قبولی در هدایت تحصیلی و در پایه‌ی دهم در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ مورد بررسی قرار گرفت و اطلاعات فوق از مدیران مدارس متوسطه دومی که ایشان مشغول به تحصیل بودند دریافت شد. سپس در مدارس متوسطه دوم همان دانش آموزان نمونه برگ‌های شماره ۶ هدایت تحصیلی مورد بررسی قرار گرفت و امتیاز مکتسبه‌ی آنان در رشته‌ی پایه دهم جمع‌آوری گردید. پرسشنامه‌ی مورد استفاده شده شامل ۳۰ گویه بود که در قالب طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (در قالب گزینه‌های تقریباً هیچ وقت، ..... تقریباً همیشه) به دانش آموزان عرضه شده است. طریقه نمره‌گذاری سوالات ۳، ۶، ۷، ۱۰، ۱۳، ۱۵، ۲۲، ۲۳، ۲۵ و ۲۹ معکوس و بازه نمرات این پرسشنامه بین ۳۰ الی ۱۵۰ بود. همچنین نمره ۹۰ نقطه برش پرسشنامه بود. به منظور تعیین اعتبار صوری و محتوایی پرسشنامه ضمن اینکه پایایی آن در تحقیق مومنی مهمونی و صفدری (۱۳۹۵) با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۲ محاسبه شده بوده است، از قضاوت صاحب نظران و اساتید محترم از جمله استاد محترم راهنما و مشاور استفاده شد. پرسشنامه هدایت تحصیلی دارای ۳۰ سوال بسته پاسخ (پنج‌گزینه‌ای) است که در آن سوالاتی در رابطه با میزان علاقه به رشته‌ی تحصیلی و مدرسه و ... گنجانده شده است. نحوه نمره‌گذاری بر اساس مقیاس لیکرت برای گزینه‌های سوالات (تقریباً هیچ وقت، به ندرت، گاهی اوقات، بیشتر اوقات، تقریباً همیشه) به ترتیب از ۱ تا ۵ است، امتیاز در نظر گرفته شده است. پس از تهیه و تنظیم سوالات بر روی ۴۰ نفر از گروه نمونه اجرا گردید. تقریباً بعد از دو هفته مجدداً روی نمونه مورد نظر اجرا شد و از

طریق روش ضریب آلفای کرونباخ ضریب پایایی محاسبه گردید که ضریب حاصله به میزان ۰/۸۲ تعیین گردید که نشان از اطمینان کافی از پایایی پرسشنامه دارد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده؛ از نرم افزار SPSS استفاده شده است که به دو قسمت آمار توصیفی و استنباطی تقسیم می شود. در آمار توصیفی از فروانی و درصد و میانگین و انحراف معیار و در آمار استنباطی از ضریب پیرسون و رگرسیون استفاده شد.

(۴) - یافته‌ها

فرضیه فرعی (۱) - بین هدایت تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه دهم رابطه وجود دارد.

جدول (۱) - آزمون پیرسون رابطه بین هدایت تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

متغیر	ضریب پیرسون	Sig	رابطه
هدایت تحصیلی	۰.۳۲۳	۰.۰۰۰	مستقیم و متوسط

نتایج آزمون پیرسون بین متغیر هدایت تحصیلی و پیشرفت تحصیلی نشان داد که ارتباط معناداری بین دو متغیر وجود دارد چون سطح معناداری کمتر از ۰.۰۱ می باشد و با توجه به ضریب پیرسون می توان گفت که این ارتباط متوسط و مستقیم می باشد پس فرضیه تحقیق ما تایید می شود پس می توان اظهار داشت که هدایت تحصیلی توانایی پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در رشته انتخابی را داشته است و در آینده نیز می توان از این فرایند هدایت تحصیلی استفاده نمود. فرضیه فرعی (۲) - بین مولفه های هدایت تحصیلی (عملکرد، توانایی، رغبت، نمره مشاور، معلم، اولیا و خود) و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه دهم رابطه وجود دارد.

جدول (۲) - آزمون پیرسون رابطه بین مولفه های هدایت تحصیلی (عملکرد، توانایی، رغبت، نمره مشاور، معلم، اولیا و خود) و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

متغیر	ضریب پیرسون	Sig	رابطه
عملکرد	۰.۱۶۸	۰.۰۰۴	ضعیف و مستقیم
توانایی	۰.۲۶۰	۰.۰۰۴	متوسط و مستقیم
رغبت	۰.۲۰۷	۰.۰۲۳	متوسط و مستقیم
نمره مشاور	۰.۱۵۴	۰.۰۹۲	ندارد
نمره معلم	۰.۳۵۵	۰.۰۰۰	متوسط و مستقیم
نمره اولیا	۰.۳۴۹	۰.۰۰۰	متوسط و مستقیم
نمره خود	۰.۲۳۵	۰.۰۱۰	متوسط و مستقیم

نتایج آزمون پیرسون بین مولفه هدایت تحصیلی (عملکرد، توانایی، رغبت، نمره مشاور، معلم، اولیا و خود) و پیشرفت تحصیلی نشان داد که ارتباط معناداری بین عملکرد، توانایی، رغبت، نمره معلم، نمره اولیا و نمره خود با پیشرفت تحصیلی وجود دارد چون سطح معناداری کمتر از ۰.۰۵ می باشد و با توجه به ضریب پیرسون می توان گفت که این ارتباط متوسط و مستقیم می باشد پس فرضیه تحقیق ما تایید می شود اما بین نمره مشاور و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارتباط معناداری پیدا نشد.

فرضیه فرعی (۳) - بین هدایت تحصیلی و نگرش به رشته تحصیلی انتخابی دانش آموزان پایه دهم رابطه وجود دارد.

**جدول (۳) - آزمون پیرسون رابطه بین هدایت تحصیلی و نگرش
به رشته تحصیلی انتخابی دانش آموزان**

متغیر	ضریب پیرسون	Sig	رابطه
هدایت تحصیلی	۰.۳۵۳	۰.۰۰۰	مستقیم و متوسط

نتایج آزمون پیرسون بین متغیر هدایت تحصیلی و نگرش به رشته تحصیلی انتخابی نشان داد که ارتباط معناداری بین دو متغیر وجود دارد چون سطح معناداری کمتر از ۰.۰۱ می باشد و با توجه به ضریب پیرسون می توان گفت که این ارتباط متوسط و مستقیم می باشد پس فرضیه تحقیق ما تایید می شود

فرضیه فرعی (۴) - بین مولفه های هدایت تحصیلی (عملکرد، توانایی، رغبت، نمره مشاور، معلم، اولیا و خود) و نگرش به رشته تحصیلی انتخابی دانش آموزان پایه دهم رابطه وجود دارد.

جدول (۴) - آزمون پیرسون رابطه بین مولفه های هدایت تحصیلی (عملکرد، توانایی، رغبت، نمره مشاور، معلم، اولیا و خود) و نگرش به رشته تحصیلی انتخابی دانش آموزان

متغیر	ضریب پیرسون	Sig	رابطه
عملکرد	۰.۰۲۳	۰.۸۰۳	ندارد
توانایی	۰.۲۸۲	۰.۰۰۲	متوسط و مستقیم
رغبت	۰.۲۸۶	۰.۰۰۲	متوسط و مستقیم
نمره مشاور	۰.۵۸۲	۰.۰۰۰	قوی و مستقیم
نمره معلم	۰.۱۵۶	۰.۰۸۹	ندارد
نمره اولیا	۰.۵۷۳	۰.۰۰۰	قوی و مستقیم
نمره خود	۰.۵۰۱	۰.۰۰۰	قوی و مستقیم

نتایج آزمون پیرسون بین مولفه های هدایت تحصیلی (عملکرد، توانایی، رغبت، نمره مشاور، معلم، اولیا و خود) و نگرش به رشته انتخابی نشان می دهد که ارتباط معناداری بین توانایی، رغبت، نمره مشاور، نمره اولیا و نمره خود با نگرش به رشته انتخابی وجود دارد چون سطح معناداری کمتر از ۰.۰۵ می باشد و با توجه به ضریب پیرسون می توان گفت که این ارتباط متوسط و مستقیم می باشد پس فرضیه تحقیق ما تایید می شود اما بین نمره معلم و عملکرد با نگرش به رشته انتخابی دانش آموزان ارتباط معناداری پیدا نشد.

فرضیه فرعی (۵) - بین نگرش به رشته تحصیلی انتخابی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه رابطه وجود دارد.

جدول (۵) - آزمون پیرسون رابطه بین نگرش به رشته تحصیلی انتخابی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

رابطه	Sig	ضریب پیرسون	متغیر
مستقیم و متوسط	۰.۰۰۲	۰.۲۷۲	نگرش به رشته تحصیلی انتخابی

نتایج آزمون پیرسون بین متغیر نگرش به رشته تحصیلی انتخابی و پیشرفت تحصیلی نشان داد که ارتباط معناداری بین دو متغیر وجود دارد چون سطح معناداری کمتر از ۰.۰۱ می باشد و با توجه به ضریب پیرسون می توان گفت که این ارتباط متوسط و مستقیم می باشد پس فرضیه تحقیق ما تایید می شود

فرضیه فرعی (۶) - بین ابعاد نگرش به رشته تحصیلی (نگرش نسبت به تکالیف، نگرش نسبت به معلم و نگرش نسبت به مدرسه) و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه رابطه وجود دارد.

جدول (۶) - آزمون پیرسون رابطه بین ابعاد نگرش به رشته تحصیلی (نگرش نسبت به تکالیف، نگرش نسبت به معلم و نگرش نسبت به مدرسه) و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

متغیر	ضریب پیرسون	Sig	رابطه
نگرش نسبت به تکالیف	۰.۳۲۲	۰.۰۰۰	متوسط و مستقیم
نگرش نسبت به معلم	۰.۱۸۲	۰.۰۴۷	ضعیف و مستقیم
نگرش نسبت به مدرسه	۰.۰۱۹	۰.۸۳۵	ندارد

نتایج آزمون پیرسون بین شاخص های هدایت تحصیلی (نگرش نسبت به تکالیف، نگرش نسبت به معلم و نگرش نسبت به مدرسه) و پیشرفت تحصیلی نشان داد که ارتباط معناداری بین نگرش نسبت به معلم و نگرش نسبت به تکالیف با پیشرفت تحصیلی وجود دارد چون سطح معناداری کمتر از ۰.۰۵ می باشد و با توجه به ضریب پیرسون می توان گفت که این ارتباط متوسط و مستقیم می باشد پس فرضیه تحقیق ما تایید می شود اما بین نگرش نسبت به مدرسه و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارتباط معناداری پیدا نشد.

بین هدایت تحصیلی و پیشرفت و نگرش دانش آموزان پایه دهم نسبت به رشته تحصیلی انتخابی رابطه وجود دارد

به منظور محاسبه و برآورد معادله رگرسیونی در جهت انتخاب متغیرهای مدل رگرسیونی روش های مختلفی از جمله روش همزمان، پیش رونده، پس رونده و گام به گام وجود دارد. در این میان روش همزمان که ما در این تحقیق از آن استفاده کرده ایم، نسبت به سایر روش های مذکور به دلیل ترکیبی بودن از کاربرد بیشتری برخوردار می باشد. در این روش متغیرهای مستقل وارد معادله می شوند براساس آزمون رگرسیون چند متغیره به صورت همزمان و مطابق جدول ۱۰ میزان پیشرفت تحصیلی را تبیین می کنند.

جدول (۷) - نقش متغیر مستقل در تبیین متغیر های وابسته

ضریب همبستگی تعدیل یافته			ضریب همبستگی		همبستگی
۰.۲۰۹			۰.۲۶۹		۰.۵۱۸
سطح اطمینان	t	بتا	انحراف استاندارد	B	متغیر
۰.۰۰۶	۲.۸۲۱	۰.۲۶۰	۰.۰۲۰	۰.۰۵۷	هدایت تحصیلی

در بررسی پیش بینی بین تاثیر عوامل مستقل همانطور که در جدول شماره ۱۰ ملاحظه می شود با توجه به مقدار R^2 در جدول می توان گفت که تقریباً ۲۶ درصد از واریانس متغیر های وابسته (پیشرفت و نگرش به رشته تحصیلی انتخابی) توسط متغیر مستقل (هدایت تحصیلی و مولفه های آن) توضیح داده شده است و ضریب بتا نشان می دهد که متغیر هدایت تحصیلی با بتا (۰.۲۶۰) بر متغیر های وابسته (پیشرفت و نگرش به رشته انتخابی تحصیلی) تاثیر گذار بوده است.

بحث و نتیجه گیری

در این تحقیق به بررسی رابطه بین هدایت تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پرداخته شد نتایج نشان داد که ارتباط معناداری بین دو متغیر وجود دارد چون سطح معناداری کمتر از ۰.۰۱ می باشد و با توجه به ضریب پیرسون می توان گفت که این ارتباط متوسط و مستقیم می باشد پس فرضیه تحقیق ما تایید شد این نتیجه همسو با تحقیقات کهخانی و همکاران (۱۴۰۰)، نوری و مقدم (۱۴۰۰)، وجدانی و همکاران (۱۴۰۰)، مینایی و همکاران (۱۳۹۱)، معروفی و کرمی (۱۳۹۴) و یازکی (۲۰۱۹)، دیارتولا و همکاران (۲۰۱۷) می باشد. در تبیین این نتیجه می توان گفت که هدایت تحصیلی دانش آموزان، فرایند ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره به دانش آموزان برای آشنایی با استعدادها، علایق، توانایی ها و ویژگی های شخصیتی خویش از طریق مشاوره فردی، گروهی، ارزیابی ها، مصاحبه با والدین و تکمیل چک لیست های مربوط از یک طرف و شناخت از شاخه ها و رشته های تحصیلی، حرفه و مشاغل مورد نیاز جامعه از طریق ارائه بروشورها، بولتن ها، اطلاعات آماری از مشاغل و نیازهای جامعه در برنامه درسی رسمی و غیررسمی برای انتخاب آگاهانه شاخه و رشته تحصیلی مناسب است. ارائه مشاوره تحصیلی به

دانش آموزان یک تلاش مهم و وقت گیر همیشگی در طول زندگی تحصیلی است. عدم آگاهی و علاقه نداشتن به رشته تحصیلی موجب به وجود آمدن ناهماهنگی بین شغل آینده افراد با نیازها و انتظارات می گردد و عواقب و پیامدهای سوء ناشی از این مسأله متوجه نظام آموزشی خواهد شد. به همین دلیل ارائه راهکارهای مؤثر برای هدایت تحصیلی دانش آموزان سبب افزایش کیفیت نظام آموزشی و بازدهی و کارایی بالای نیروی انسانی می شود. در واقع، شناخت رشته ها و علاقه به رشته تحصیلی حس مسئولیت پذیری را بالا می برد که به نوبه خود منجر به افزایش عملکرد افراد در تولید و ارائه خدمات می گردد. امروزه، بیشتر افراد تمایل به ادامه تحصیل در سطوح مختلف دارند. با عنایت به این که تحصیل در هر رشته ای به طور مستقیم یا غیرمستقیم بر سطح رضایت مندی از زندگی، شغل و سلامت روان تأثیرگذار است، دقت و از آن جایی که انتخاب در دوره متوسطه مقدمه انتخاب رشته دانشگاه و انتخاب شغل است، از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد و باید رشته ای را برگزید که با ویژگی های شخصیتی و روحی فرد مطابقت داشته باشد و آینده شغلی، درآمد، رضایت و آرامش فرد را نیز تأمین کند پس اگر هدایت تحصیلی به صورت صحیح و کاربردی انجام شود باعث پیشرفت تحصیلی فرد می شود چون فرد در رشته ای که علاقه و حرفه دارد درس می خواند. همچنین در این تحقیق به بررسی رابطه بین هدایت تحصیلی و نگرش به رشته انتخابی دانش آموزان پرداخته شد نتایج نشان داد که ارتباط معناداری بین دو متغیر وجود دارد چون سطح معناداری کمتر از ۰.۰۱ می باشد و با توجه به ضریب پیرسون می توان گفت که این ارتباط متوسط و مستقیم می باشد پس فرضیه تحقیق ما تایید می شود که این نتیجه همسو یا تحقیقات مختار زاده و علیزاده (۱۳۹۸)، مرادی و تفتی (۱۳۹۲)، راهگوی و حسینی (۲۰۱۹)، سمانی و صائمی (۲۰۱۸)، مظلومیان و اقتصادی (۲۰۱۷) و کوینتز و ادوارز (۲۰۱۱) می باشد در تبیین این نتیجه می توان گفت که فرایند ارائه خدمات راهنمایی و مشاور به دانش آموزان تا ضمن آشنایی با استعدادها، علایق و توانایی ها و ویژگی های شخصیتی خویش، شاخه ها و رشته های تحصیلی، حرفه و مشاغل مورد نیاز جامعه را بشناسند و براساس آن به صورت آگاهانه شاخه و رشته تحصیلی مناسب خود را انتخاب کنند. امروزه هدایت تحصیلی به عنوان یک فعالیت محدوده مقطعی در این مسیر تحصیلی بارویکرد سیستمی و همه جانبه مشارکت تمامی عوامل مدرسه ای، اداری، آموزش، پرورش، رسانه، خانواده و دستگاه های اجرای زیر ربط ضروری است. و نظام تعلیمی و تربیتی، باید دانش

آموزان را به سطحی از تمایز یافتگی برساند که خود با آگاهی از استعدادها، توانایی ها و رغبت های خویش و همچنین ظرفیت ها و محدودیت های محیطی به انتخاب آزادانه و آگاهانه اقدام کنند و اینکه پس از استخراج نتایج کمی، تصمیم گیری نهایی به صورت کیفی و در تعامل سه جانبه میان مشاور، دانش آموز و خانواده با لحاظ نمودن امکانات و محدودیت های محیطی انجام می شود. یکی از برنامه های راهنمایی و مشاوره در مدرسه، هدایت تحصیلی است. از طریق هدایت تحصیلی به فرد کمک می شود تا خود را بشناسد با خصوصیات رشته های مختلف و نیازهای جامعه آشنا گردد، رشته مناسبی را انتخاب کند و بطور موفقیت آمیزی در آن رشته تحصیل کند. هدایت تحصیلی از دوره ابتدایی می تواند پی ریزی گردد، در دوره راهنمایی و دبیرستان استعدادهای دانش آموز کشف و رشته های مختلف تحصیلی شناخته شود تا در نهایت دانش آموز، رشته متناسب با علاقه و استعداد خود را انتخاب کند. راهنمایی شغلی هم هر چند از دوره ابتدایی پی ریزی می گردد اما رسماً در پی هدایت تحصیلی ادامه پیدا می کند. همچنین در این تحقیق به بررسی رابطه بین نگرش به رشته تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پرداخته شد نتایج نشان داد که ارتباط معناداری بین دو متغیر وجود دارد چون سطح معناداری کمتر از ۰.۰۱ می باشد و با توجه به ضریب پیرسون می توان گفت که این ارتباط متوسط و مستقیم می باشد پس فرضیه تحقیق ما تایید می شود این نتیجه همسو با تحقیقات علی خانی (۱۴۰۰)، خمیسی و همکاران (۱۳۹۹)، راعی و همکاران (۱۳۹۷)، پاکدامن و همکاران (۱۳۹۴)، جمالی (۱۳۹۱)، وینر و همکاران (۲۰۱۹) و روسیر و مرکر (۲۰۱۸) می باشد در تبیین این نتیجه میتوان گفت که هدایت تحصیلی نقطه بهینه ای است که میان چهار عامل علاقه، استعداد، امکان اجرا و نیاز جامعه تعادل ایجاد می کند تا دانش آموزان آگاهانه آینده شغلی خود را ترسیم کنند. فرآیند هدایت تحصیلی به استناد اسناد بالادستی به گونه ای است که با انجام آن باید دانش آموزان را در مراحل و دوره های تحصیلی به منظور پاسخگویی به نیازهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه آماده کرد. چندین انتخاب در زندگی افراد اهمیت بسیاری دارد که هدایت تحصیلی یکی از این چند انتخاب ها است؛ چراکه به انتخاب شغل در آینده منجر شده و باید با آگاهی انجام شود و اکنون تصمیم گیری برای این انتخاب مهم در زندگی با صدور برگه های هدایت تحصیلی در مدارس متوسطه دوره اول برای دانش آموزان در بستر شبکه شاد آغاز شده است. فرآیند هدایت تحصیلی توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور و آینده شغلی

مناسبی را برای دانش آموز رقم می زند. اهمیت انتخاب شغل متناسب با استعداد و علاقه فرد با در نظر گرفتن ظرفیت ها و نیازهای جامعه مهمترین تصمیم امروز دانش آموزان برای تعیین رشته تحصیلی و انتخاب مسیر زندگی آنها است. مهمترین هدف افراد جامعه از تحصیل داشتن یک شغل مناسب است و اگر مشاوره های تعیین رشته تحصیلی به موقع انجام شود، جامعه با مشکلی به نام تحصیل کردگان جوایای کار مواجه نمی شود و فرد انگیزه بیشتری برای درس خواندن پیدا می کند و موجب پیشرفت تحصیلی فرد می شود.

با توجه به ارتباط نگرش به رشته تحصیلی و پیشرفت تحصیلی پیشنهاد می گردد مشاوران مدارس نسبت به شناسایی و برنامه ریزی جهت انتخاب رشته اقدامات لازم را انجام دهند.

منابع

- احمدی، سید احمد. (۱۳۹۴). **مبانی و اصول راهنمایی و مشاوره**، تهران: انتشارات سمت.
- خدابخش، لیلیا (۱۳۹۷). بررسی مقایسه‌ای عوامل مرتبط با انتخاب رشته‌های مختلف فنی و حرفه‌ای در بین نوجوانان، **اولین کنفرانس سراسری توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان‌شناسی. مطالعات اجتماعی و فرهنگی**، تهران، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار.
- رضوی زاده، ندا، ورشوی، سمیه. (۱۴۰۱). واکاوی چالش‌ها و موانع فرایند هدایت تحصیلی دانش آموزان دوره اول متوسطه. **مطالعات آموزشی و آموزشگاهی**، ۱۱(۳): ۴۳۵-۴۰۵.
- شفیع آبادی، عبدالله (۱۳۸۷). **مقدمات راهنمایی و مشاوره**، چاپ نوزدهم، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور
- غلامی، یارمحمد (۱۳۹۸) بررسی تأثیر و نقش معلم در فرایند یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. **نخستین همایش فراخوان مقاله در زمینه مشاوره**، گروه آموزشی کارشناسی مشاوره معاونت پرورشی اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران .
- لری جعفرآبادی، یوسف، (۱۳۷۹). **ارزشیابی نحوه اجرای آیین نامه هدایت تحصیلی در دبیرستانهای پسرانه از شهر کرمان**، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید با هنر کرمان
- معجت منبری، کامبیز پوشنه، علی اکبر خسروی بابادی، (۱۴۰۲). شناسایی عوامل موثر بر نظام هدایت تحصیلی دانش آموزان جهت ارائه الگوی راهبردی، **فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی**، ۱۶(۴)، ۱۲۲-۱۴۶.

- محمدی، راضیه. رئیسی، عباس (۱۴۰۱). آسیب‌شناسی تحقق سیاست توسعه متوازن در فرآیند هدایت تحصیلی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان لردگان، **دانش انتظامی چهارمحال و بختیاری**. ۱۱(۴): ۱۰۳-۱۲۸.
- موسوی، سید علی. پیرانی، عارف. مومنی، حسن (۱۳۹۹). آسیب‌شناسی فرایند هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم استان ایلام، **فصلنامه نوآوری‌های آموزشی**، ۱۹(۳): ۱۲۲-۱۴۴.
- نظری نیا، مرضیه، صفرنواده، مریم، شفیعی، ناهید و اسمعیل زاده، زهره. (۱۴۰۱). شناسایی شاخص‌ها، مولفه‌ها و ابعاد هدایت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه. **خانواده و بهداشت**، ۱۲(الف) ویژه جوانان)، ۱۵۴-۱۶۹.
- نظری‌نیا مرضیه، صفرنواده مریم، شفیعی ناهید، اسمعیل زاده زهره(۱۴۰۱). وضعیت هدایت تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه آموزش و پرورش شهر تهران. **سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت**; ۶(۴): ۳۲۳-۳۲۷
- نیکزاد، محمود و مهرآرا، علی اکبر (۱۳۹۸). **زمینه راهنمایی و مشاوره در تعلیم و تربیت** ، چاپ پنجم ، تهران: انتشارات کیهان.
- Ambogo, M. P., Ayiro, L., & Kipsoi, E. (2017). The impact of career counselors on career choice among secondary school girls in Vichuga county, *Kenya Journal of Educational Planning, Economics & Management*, 11(1), 1-19.
- Andrews , Rhys . Mc Glynn , Catherine . Mycock , Andrew . (2019). Student’s attitudes towards history : Does self – identity matter ? **Journal Research V15**. n 363.1– 333
- Barabari H, Arvin B. (2021). Comparison of students' academic and career aspirations: the study of Zahedan and Tehran, **Educational Research Quarterly**, 37 (2): 127-146.
- Borgna, Camilla (2022). Old habits die hard? School guidance interventions and the persistence of inequalities. **Research in Social Stratification and Mobility**, 81, October 2022, 100728
- Braun, V., & Clarke, V. (2016). Using thematic analysis in psychology. **Qualitative Research in Psychology**, 3(2), 77-101.
- Braun, V., Clarke, V., & Terry, G. (2021). **Thematic Analysis: A Practical Guide**, SAGE Publications Ltd.
- Plant, P. (2015). Career Guidance in Vocational Education and Training and in the Workplace. **International Encyclopedia of Edu-cation** (Third Edition), 269-274.
- Reeves , Jenelle (2007) . **Teacher investment in learner identity . Teaching and Teacher Education** 91. 30– . 05
- Strang, R., & Morris, G. (2017). *Guidance in the classroom*. New York, MacMillan.

- Ziegler, N., & Opdenakker, M-Ch. (2018). The development of academic procrastination in first-year secondary education students: **The link with metacognitive self-regulation, self-efficacy, and effort regulation**, *Learning and Individual Differences*, 64: 71-82.